

Iz pedagoške teorije i prakse

UDK: 37.012:81'243

Stručni članak

Marinela Boras

Usvajanje stranih jezika u ranoj, predškolskoj i školskoj dobi

Sažetak

U središtu zanimanja glotodidaktičara jest pronalazak čimbenika uspješnog poučavanja i učeničkih postignuća. Ovaj članak daje teorijski pregled usvajanja stranih jezika u ranoj, predškolskoj i školskoj dobi, kao i pregled dosadašnjih istraživanja u navedenom području. S obzirom na to da su se nastavne metode tijekom posljednjih godina prilagodile učenicima 21. stoljeća, predlaže se inovativni pristup nastavi zasnovan na usvajanju stranih jezika putem sudjelovanja u međunarodnim projektima. Tema članka iznimno je važna jer preispituje postojeće kurikule u hrvatskom obrazovnom sustavu, a također je aktualna i globalno.

Ključne riječi: glotodidaktika, poučavanje, usvajanje, strani jezik, nastava, projekti

Uvod

Odgajno-obrazovni djelatnici u neposrednom radu s djecom susreću se s novom generacijom učenika. Bilo da se radi o odgajateljima u vrtiću, učiteljima u osnovnoj školi ili nastavnicima u srednjoj školi, djeca i učenici očekuju prezentaciju novih informacija na zanimljiv način. Učitelji bi trebali prezentirati gradivo koristeći atraktivne materijale da bi se približili tzv. „globalnim” učenicima, tj. učenicima 21. stoljeća na njima prihvatljiv i razumljiv način.

Vilke Prebeg (1977) definira glotodidaktiku kao znanstvenu disciplinu koja se bavi teorijom poučavanja stranih jezika. U glotodidaktici povezane su znanosti kao što je lingvistika, psihologija, sociologija, pedagogija i didaktika pa je nastala interdisciplinarna znanstvena disciplina. Primijenjena lingvistika uključuje usvajanje stranih jezika, a praktičnu primjenu pronalazimo u metodikama pojedinog stranog jezika. Petrović (1998) pokušava osvijetliti najvažnija didaktička pitanja i probleme u vezi s nastavom stranih jezika kako bi ih nastavnici mogli sagledati i rješavati u skladu s mogućnostima i uvjetima nastavne prakse.

U središtu zanimanja didaktičara i glotodidaktičara, samim time i nastavnika stranih jezika, jest pronalazak čimbenika uspješnog poučavanja i učeničkih postignuća. S obzirom na to da su se nastavne metode tijekom posljednjih godina prilagodile učenicima 21. stoljeća, strani jezici se usvajaju na suvremen i inovativan način.

Poučavanje stranih jezika specifično je zato što se strani jezik ne samo poučava, nego je i sredstvo poučavanja. Dörnyei (2005) govori da u svjetlu globalizacijskih procesa engleski

jezik preuzima ulogu međunarodnoga jezika, što danas možemo i potvrditi. Istraživanja u glotodidaktici usmjerena su razumijevanju procesa poučavanja i učenja drugog i stranih jezika, razvijanju novih teorija učenja, opisivanju primjera dobre prakse u nastavi, identifikaciji i razumijevanju faktora koji utječu na usvajanje stranih jezika, otklanjanju problema u poučavanju ili učenju i pronalaženju strategija za njihovo rješavanje te pronalaženja učinkovitijih načina poučavanja stranih jezika.

Suvremeni inovativni digitalni alati i metode poučavanja

Učenik 21. stoljeća usvaja nove spoznaje i razvija svoje vještine istraživanjem i interakcijom s drugim učenicima. Aktivno učenje trebalo bi se sastojati od nekoliko važnih koraka: istraživanje, stvaranje, predstavljanje, suradnja i razmjena.

U nastavi se koriste razni inovativni i suvremeni digitalni alati. Za izradu kvizova i dalje je popularan Kahoot, za izradu raznih obrazovnih igara često se koristi Wordwall, kao praznu stranicu papira često se koristi Padlet na koji se dodaju razni uradci, a za izradu prezentacija odličan je digitalni alat Prezi koji bi mogao zamijeniti PowerPoint. Ostali digitalni alati koji se mogu koristiti u nastavi su Padlet, Edmodo, Flipgrid, Seesaw, Thinglink, Pictocart, Canva, Visme, WordPress, Weebly, Wix, Popplet, Coggle, Plotagon, Actionbound, Wakelet, Genially, Wizer, Linoit, PosterMyWall, Gimkit, ZeeMaps, Mentimeter...

Osim sveprisutnih društvenih mreža kao što su Facebook, Instagram, TikTok i YouTube, kojima se učenici najčešće odlično služe, po-

sljednjih godina aktualne su i nastavne mreže. S obzirom na to da je velik broj škola zbog epidemiološke situacije uveo nekoliko modela nastave, između ostaloga i online, učitelji su se morali upoznati s radom na mrežama Loomen, Teams, Yammer, Google Classroom... Osim navedenih mreža, učitelji često u radu koriste alate paketa Office 365 te Google Forms, Google Slides i Google Earth. Posebno je zanimljiva eTwinning platforma.

„Obrazovni trendovi” današnjice razne su inovativne metode poučavanja. Neke od njih su PBL (”Project Based Learning” – učenje temeljeno na projektnoj nastavi), suradničko učenje, ”flipped classroom” – metoda obrnute učionice, vršnjačko poučavanje i ”edutainment” (”education and entertainment” – povezivanje obrazovanja i zabave).

eTwinning jedna je od aktivnosti programa Erasmus+ – zajednica škola u Europi i platforma za odgojno-obrazovne djelatnike. Na tom portalu namijenjenom međunarodnoj suradnji i usavršavanju nastavnika članovi mogu komunicirati, surađivati, razmjenjivati znanja te razvijati međunarodne projekte u koje će biti uključeni njihovi učenici.

Mitchell, Pavičić Takač i Guvendir (2020) proveli su istraživanje o mobilnosti studenata u programu Erasmus+. Studentska mobilnost globalni je fenomen i preko 300 000 studenata godišnje sudjeluje u takvim mobilnostima. Okruženje je višejezično, a engleski jezik koristi se kao sredstvo sporazumijevanja. Samim time autori tvrde da se kod korisnika mobilnosti razvija višejezični identitet. U analizi rezultata ispitanici su procijenili zadovoljavajuće znanje engleskoga jezika kao nužnost pri pronalasku zaposlenja. Provedeno istraživanje pokazalo je

da su ispitanici pokazali veću osjetljivost na višejezičnost, razvili veću interkulturalnu svijest i bili spremniji za daljnje usavršavanje stranog jezika.

Interkulturalni kontekst

Učenici bi trebali ostvariti autonomiju, a nastavnik bi trebao služiti kao potpora i savjetnik. Učenici bi trebali iskusiti ne samo jezik, nego i kulturu naroda zemalja o kojima uče. Trebala bi postojati poveznica između teorije i prakse - onoga što se uči i stvarnoga života. Svi ovi principi mogu se pronaći kod sudjelovanja učenika u međunarodnim projektima. Jukić (2009) daje prikaz jednog od modela pripreme i izvođenja projekta koji uključuje sve učenike i nastavnike škole. Naglasak rada je na povezivanju projektne nastave s poticanjem kreativnosti i aktivnosti učenika u nastavnom procesu.

Kragulj i Jukić (2010) smatraju da multikulturalni kontekst društva nastavi upućuje nove zahtjeve na koje ona mora odgovoriti novim rješenjima poput pružanja mogućnosti stjecanja interkulturalnih kompetencija. U provedenom istraživanju se, između ostaloga, donose rezultati o potrebnosti stranih jezika u nastavi, spremnosti na suradnju s kulturalno drukčijim te uspješnost primjene interkulturalnih sadržaja. Prema Jukić (2013), imperativ razmišljanja o suvremenoj nastavi mora biti povezivanje nastavnih sadržaja različitih predmeta, ali i sa svakodnevnim učeničkim iskustvima.

Gras-Velazquez (2019) govori da se interdisciplinarnim projektnim učenjem stranici jezici usvajaju u višejezičnom i multikulturalnom okruženju. Celce-Murcia (2001) govori o poučavanju interkulturalne svjesnosti u okviru

nastave stranih jezika jer će biti potrebna učenicima u stvarnom svijetu.

Utjecaj motivacije na usvajanje stranih jezika

Poučavanje stranih jezika trebalo bi biti motivirajuće za učenike. Uspješnog učenika stranoga jezika (eng. "the good language learner") prema Sternu (1975) karakteriziraju ne samo velika jezična sposobnost i motivacija, nego aktivno i kreativno sudjelovanje u vlastitom procesu učenja. Gardner (2010) definira motivaciju za učenje jezika kao skup stavova među kojima su najvažniji stavovi prema grupi koja se tim jezikom koristi kao materinskim. Dörnyei (1990) smatra da je uloga nastavnih komponenti (nastavnika, metoda poučavanja, nastavnih materijala, razredne atmosfere, odnosa sa suučenicima i dr.) važnija od uloge stavova prema izvornim govornicima.

U Hrvatskoj je Mihaljević Djigunović (1998) identificirala tri tipa motivacije za učenje engleskoga jezika – uporabno-komunikacijski (odnosi se na upotrebu engleskoga jezika u praktične i komunikacijske svrhe), afektivni (odnosi se na estetske i emocionalne komponente percepcije engleskoga jezika) i integrativni (odnosi se na želju za integracijom u jednu od društveno-kulturnih grupa koje govore engleskim kao materinskim jezikom).

Motivacija učenika za učenje stranih jezika sastoji se od povezivanja svakodnevnog života (i problema s kojima su učenici suočeni) s nastavom. Učenici razvijaju promjenjiv mentalni sklop (eng. "growth mindset") – razmišljanje kojim se potiče aktivno sudjelovanje i preuzimanje odgovornosti ne samo za vlastite postup-

ke, nego i za vlastito učenje, pa tako učenik želi znati više, prihvaća izazove, upotrebljava maštu, znatiželjan je, ne odustaje, trudi se, surađuje s drugima, uči iz konstruktivne kritike, postiže uspjehe i pomiče vlastite granice. Iznimno je važna suradnja odgajatelja, učitelja, nastavnika i roditelja jer imaju snažan utjecaj na dječju i učeničku motivaciju.

Jezični razvoj djece

Kod jezičnog razvoja djece iznimno je važna tzv. plastičnost mozga (eng. "brain plasticity"). Većina današnjih znanstvenika slaže se da plastičnost mozga utječe na usvajanje stranih jezika. Djeca nesvjesno usvajaju jezik dok odrasli svjesno uče jezik. Scovel (2000) prema Penfield (1963) tvrdi da je s poučavanjem i učenjem stranih jezika potrebno početi u što mlađoj dobi - eng. "the younger the better". Postoji kritično razdoblje koje se odnosi na dob djece. Okvirno se računa od rođenja do puberteta, ali dijete bi trebalo početi s usvajanjem stranih jezika do treće godine jer će tako najuspješnije usvojiti izgovor po uzoru na izvorne govornike. Budući da je kod djece mozak prilagodljiviji u odnosu na odrasle, pretpostavlja se da će dijete puno brže i lakše usvojiti nove informacije od odraslog čovjeka pa je stoga od iznimne važnosti što ranije izlaganje stranom jeziku. Kuppens (2010) navodi da djeca koja u ranom djetinjstvu gledaju animirane filmove na stranom jeziku uspješnije usvajaju taj strani jezik jer su izloženi izvornom jeziku, što im pomaže u lakšem razumijevanju zakonitosti stranoga jezika, izgovoru novih stranih riječi, kao i zaključivanju iz konteksta.

Usvajanje jezičnih vještina

Nunan (1998) govori o metodologiji i raznim vještinama koje se usvajaju u stranom jeziku: slušanju, čitanju, govoru i pisanju. Sudjelovanjem u međunarodnim projektima poboljšava se izgovor i govor učenika na stranom jeziku te usvajaju strategije učenja vokabulara, kao i samoga učenja. Iznimno važno slušanje je izvornih govornika.

Kod djece i učenika treba razvijati vještinu čitanja s razumijevanjem čitanjem tekstova, knjiga, priča, bajki, mitova. Vještina slušanja s razumijevanjem razvija se uporabom diktata, kvizova, plesnih aktivnosti, slušanjem pjesama, audioknjiga i filmova, slušanjem kroz igru, odgovaranjem na pitanja o slušnom tekstu te slušanjem i crtanjem za mlađu djecu ili slušanjem i zapisivanjem za stariju djecu. Izgovor i govor mogu se uspješno usvojiti, usavršiti ili poboljšati učenjem kroz igru, odgovaranjem na pitanja, razgovorom o temi, prezentacijom, sudjelovanjem u debati ili sudjelovanjem u izvanučioničkoj nastavi. Eng. "Socratic Seminar" primjeren je učenicima srednje škole - strukturirana diskusija u kojoj su učenici jedini govornici. Kod pisanja na stranom jeziku moguće su razne kreativne aktivnosti kao izrada memeova, emoji priča, pisanje kratkih sastava, zajedničke priče, razglednica ili čestitaka, izrada postera i prezentacija te pisanje eseja, posebno eng. "opinion essay" u kojem učenici mogu izraziti svoje mišljenje.

Zaključak

U školski kurikulum na nacionalnoj razini trebalo bi uvrstiti sudjelovanje učenika u među-

narodnim projektima. Prednosti rada na međunarodnim projektima za učenike su iskustvo rada na međunarodnom projektu, usavršavanje komunikacijske vještine, iskustvo rada u timu, usavršavanje organizacijskih vještina, razvijanje mašte i kreativnosti, usavršavanje informatičkih vještina, motivacija za učenje stranih jezika te upoznavanje vršnjaka iz drugih europskih zemalja, kao i njihove kulture i običaja.

Prema Dale (1969), poznato je da učenici nakon dva tjedna zaborave većinu gradiva ako su ga samo vidjeli, čitali ili slušali. U kombinaciji tih vještina zapamti se polovina gradiva, a većinu gradiva učenici zapamte ako ga sami izgovaraju. Međutim, gotovo svi učenici pamte gradivo ako su nešto morali izgovoriti i sami napraviti. Stoga rad na projektima predstavlja idealan način učenja i poučavanja, a sudjelovanje u međunarodnim projektima je odgovarajući način učenja i poučavanja stranih jezika.

Literatura

Celce-Murcia, M. (2001). *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Boston: Heinle & Heinle.

Dale, E. (1969). *Cone of Experience, Theory into Practice*. Milton Park: Taylor and Francis.

Dörnyei, Z. (1990). Conceptualizing motivation in foreign language learning. *Language Learning*, 40 (1), 45-78.

Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Gardner, R. C. (2010). *Motivation and se-*

- cond language acquisition: the socioeducational model.* New York: Peter Lang.
- Gras-Velazquez, A. (2019). *Project-Based Learning in Second Language Acquisition.* Abingdon: Routledge.
- Jukić, R. (2013). Konstruktivizam kao poveznica poučavanja sadržaja prirodnoznanstvenih i društvenih predmeta. *Pedagogijska istraživanja*, 10 (2), 241-265.
- Jukić, R. (2009). Projektna nastava i kreativnost. U B. Bognar, M. Perić Kraljik, L. Bognar i J. Whitehead (Ur.) *Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju: knjiga radova: priručnik za sadašnje i buduće učiteljice i učitelje* (str. 297-306). Zagreb: Profil
- Kragulj, S. i Jukić, R. (2010). Interkulturalizam u nastavi. U A. Peko, M. Sablić i R. Jindra (Ur.), *Obrazovanje za interkulturalizam* (str. 169-190). Osijek: Učiteljski fakultet.
- Kuppens, H. (2010). Incidental foreign language acquisition from media exposure, *Learning, Media and Technology*, 35 (1), 65-85.
- Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju drugoga jezika.* Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Rosamond, M., Pavicic Takac, V. i Guven-dir, E. Evolution of plurilingual identity during study abroad: a COST/SAREP study. Washington, Sjedinjene Američke Države, 2020.
- Nunan, D. (1998). *Language Teaching Methodology.* International Book Distribution Ltd.
- Petrović, E. (1988). *Teorija nastave stranih jezika.* Zagreb: Školska knjiga.
- Scovel, T. (2000). A critical review of the critical period research. *Annual Review of Applied Linguistics*, 20, 213-223.
- Stern, H. H. (1975). "What Can We Learn from the Good Language Learner?". *Canadian Modern Language Review*. 31 (4), 304-318.
- Vilke Prebeg, M. (1977). *Uvod u glottodidaktiku.* Školska knjiga Zagreb.

Abstract

Foreign Language Acquisition at an Early, Pre-school, and School Age

Glottodidactics focuses on finding factors that influence successful teaching and student achievement. This paper provides a theoretical overview of the foreign language acquisition at an early, pre-school and school age, as well as an overview of the previously conducted studies in this field. Since teaching methods have been adjusted to suit the needs of the 21st century students, a more innovative approach has been suggested, based on the foreign language acquisition through the participation in international projects. The topic of the paper is extremely important because it questions the existing curricula in the Croatian educational system and is also present globally.

Keywords: *glottodidactics, teaching, acquiring, foreign language, classes, projects.*